

Умение 3

Открийте радостта от творческото мислене

„Радостта е в създаването, а не в поддържането.“

Винс Ломбарди,
треньор, влязъл в Залата на славата на
Националната футболна лига

Какво са мислели те?

Въпрос: „Ако можехте да живеете вечно, бихте ли го направили и защо?“

Отговор: „Няма да живея вечно, защото не бива да живеем вечно, защото ако трябваше да живеем вечно, значи щяхме да живеем вечно, но не можем да живеем вечно и точно затова аз не бих живяла вечно.“

Конкурс за красота Мис САЩ, 1994 г.

Когато постъпих в колежа на 18 години, един от първите курсове, които посещавах беше „Психология 101“. Беше ми интересен. Харесвах хората и бях заинтригуван да науча повече за онава, което ги мотивира. Преподавателят искаше от нас да учим и за себе си също толкова, колкото за другите, така че непрекъснато попълвахме тестове, личностни профили и отговаряхме на въпросници за самооценка. Живо си спомням как няколко седмици след началото на курса попълвах профил, измерващ различни

природни способности. Не си спомням в коя област беше най-високият ми резултат, но със сигурност си спомням най-голямата си слабост: творчеството.

Този тип обратна връзка може би не притесни много от останалите ми състуденти, но мен направо ме разби. Аз не само ценях креативността и я желаех, но знаех, че се нуждаю от нея, за да преследвам желаната професия. Учех, за да стана свещеник. Това означаваше, че ще прекарвам много часове всяка седмица от живота си в писане, ще говоря пред аудитории поне два или три пъти седмично (а понякога и повече) през следващите четири десетилетия. Как бихте се почувствали, ако трябваше да слушате един напълно лишен от всякаква креативност човек да говори през всяка седмица от живота ви? Това е доста мрачна мисъл!

ПРОУЧВАНЕ НА ИДЕИ

Какво трябваше да направя? Не разглеждах промяната на професионалната си кариера като възможност. Бях се посветил на това да съм пастор; човек не обръща гръб на това, което смята, че е Божие дело.

„Оригиналноста е изкуството да се прикрива нейният източник.“

Томас Едисон

та, че е Божие дело. Ако нямам вродената способност сам да създавам творчески мисли – мислех си, – тогава ще раз-

копавам творческите мисли на другите. Знаех, че мога да стана колекционер на мисли по-лесно, отколкото да се превърна в създател на мисли. В крайна сметка не е ли великият изобретател Томас Едисон този, който казва: „Оригиналноста е изкуството да се прикрива нейният източник“?

Всеки ден през тридесет и петте години оттогава чета велики книги, събирам велики мисли и ги класифицирам по теми. От години, откакто пиша уроци и книги, когато ми е необходим цитат, разказ или статия по дадена тема, трябва само да погледна в архивите си, за да открия няколко отлични материала, които съм заделил точно за такива случаи.

Така проучването на идеи постоянно ми помага в работата ми като писател и оратор. Както казва писателката Розабет Мос Кантър, „За да изпреварваш другите, трябва следващата ти идея да чака зад кулисите“. Винаги съм се подсигурирал с идеи зад кулисите, или в моя случай, чакащи в архивите. Освен това съм открил и нещо друго. Като станах човек, винаги готов да лови творчески идеи, се научих самият аз да бъда творчески мислител.

ЧИСТО ЗЛАТО

Не е нужно да сте писател, пастор или професионален оратор, за да цените творчеството. Анет Моузър-Уелман, автор на *The Five Faces of Genius* („Петте лица на гения“), твърди¹: „Най-ценният ресурс, който привнасяте в работата и във фирмата си, е вашата креативност. Повече от онова, което правите, повече от ролята, която играете, повече от титлата ви, повече от „продукцията“ ви – идеите са това, което има значение“. Креативността е чисто злато, без значение с какво си изкарвате прехраната.

Независимо от голямото значение на способността за творческо мислене, малко хора като че ли притежават това умение в изобилие. Авторът Скип Рос описва проблема в книгата си *Say Yes to Your Potential* („Кажи „да“ на своя потенциал“). Той пише²:

Проведено е проучване, за да се открие нивото на творчеството на хора на различна възраст. След цялото тестиране статистиките показват, че 2% от мъжете и жените в четиридесетте си години са високо креативни. Когато се разглеждат по-младите хора, резултатите сочат, че 2% от 35-годишните и 2% от 30-годишните са високо креативни. Това продължава така за всяка възрастова група, чак до 7-годишните деца. Десет процента от тях са високо креативни. Същевременно допълнително проучване показва, че 90% от 5-годишните са високо креативни. Между 5- и 7-годишна възраст 80% от нас, които са високо креативни, развиват представа, картина, нагласа, че не сме креативни и започваме да отричаме точно тази конкретна част от дадените ни от Бога способности.

„Всяко дете е художник. Проблемът е как да остане художник, след като порасне.“

Пабло Пикасо

Не знам защо толкова много хора губят креативността си. Знаем обаче, че загубата не е задължително

да е постоянна. Пабло Пикасо е убеден: „Всяко дете е художник. Проблемът е как да остане художник, след като порасне“.

Ако не сте толкова креативни, колкото бихте искали да бъдете, можете да промените начина си на мислене, както направих аз. Творческото мислене не е задължително оригинално мислене. В действителност аз смятам, че хората митологизират оригиналното мислене. Най-често творческото мислене е съчетание от други мисли, открити по пътя. Дори великите художници, чиито творби се приемат за изключително оригинални, са се учили от учителите си, имитирали са работата на други и са обединявали редица идеи и стилове, за да създадат собствените си произведения. Изучавайте изкуството и ще видите нишки, които протичат през работата на всички художници и художествени течения, свързвайки ги с други художници, които са работили преди тях.

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ТВОРЧЕСКИТЕ МИСЛИТЕЛИ

Смятате ли се за креативни? Ако изследванията на Скип Рос са точни, може би не сте. Вероятно даже не сте сигурни какво означава въпросът ми: „Вие творчески мислител ли сте?“. Нека обясня някои от моите наблюдения. Да разгледаме няколко характеристики, които са общи за творческите мислители.

Творческите мислители ценят идеите

Анет Моузър-Уелман отбелязва³: „Силно креативните хора са отдадени на идеите. Те не разчитат само на таланта си, а и на дисциплината. Въображението им е тяхна втора природа. Знаят как да го манипулират в най-висша степен“. Творчеството се отнася до раждането на идеи – на много идеи. Ще имате идеи само ако цените идеите.

Хората най-често изследват идеи в собствената им област на

интерес. Това прави съпругата ми, Маргарет. Тя обожава дизайна и подобряването на интериора. Често, когато заедно търсим антики или обзавеждане, съм изумен колко бързо тя може да открие точно това, което търси. Веднъж я попитах как го прави и тя каза: „Знам точно какво търся. Вече съм го видяла в някой каталог“. Маргарет получава дузини каталози и списания и редовно ги преглежда, за да се информира за нови неща и тенденции. Тъй като цени идеите, тя винаги има множество хрумвания.

Творческите мислители изследват възможностите

Все още не съм срещал творчески мислител, който да не обича възможностите. Изследването на множество възможности способства за стимулиране на въображението, а въображението е от критично значение за творчеството. Както казва Алберт Айнщайн: „Въображението е по-важно от знанието“.

Хората, които ме познават добре, ще ви кажат, че аз придавам голяма стойност на възможностите. Защо? Защото те осигуряват ключа към откриването на най-добрия отговор, а не на единствения отговор. Когато членовете на екипа идват при мен с проблем, настоявам да представят и три възможни начина за решаването му. Всеки може да посочи някой проблем; само хората, които мислят добре, могат да представят възможните решения. Добрите мислители предлагат и най-добрите отговори. Те разработват резервни планове, които им дават алтернативи. Наслаждават се на свобода, която другите не притежават. И те са тези, които ще влияят и ще водят другите.

Творческите мислители прегръщат неопределеността

Писателят Х. Л. Менкен казва: „Само глупакът винаги е сигурен, а сигурният човек винаги е глупав“. Творческите хора не изпитват необходимост да ликвидират несигурността. Те

„Само глупакът винаги е сигурен, а сигурният човек винаги е глупав.“

Х. Л. Менкен

виждат всякакви видове непоследователност и празноти в живота и често се наслаждават да изследват тези празноти... или да използват въображението си, за да ги попълват.

Творческите мислители празнуват нестандартното

По самата си природа творчеството често не се вписва в добре отгъпканите пътища и върви срещу общоприетото. Дипломатът и дългогодишен президент на Йейлския университет Кингман Брюстър казва: „Съществува корелация между творческото и ексцентричното. Така че с радост трябва да търпим ексцентриците“. За да подпомагате творчеството у себе си и у другите, бъдете готови да толерирате известна доза странност.

Творческите мислители свързват несвързаното

Тъй като творчеството използва идеите на другите, безценна е способността да се свързват идеите, най-вече с привидно несвързани идеи. Графичният дизайнер Тим Хансен казва: „Творчеството е особено изразено в способността да се правят връзки, асоциации, да се преобръщат нещата и да се изразяват по нов начин“.

Преди години, когато се учех как да свързвам привидно несвързани мисли, осъзнах, че това често може да създаде нещо специално. Като да си играете на свързване на точки. Когато за пръв път погледнете страницата, тя изглежда просто като бърканица от точки. Създателят ѝ обаче е имал определен план. Когато свържете точките, този план става ясен и за вас – картината се оформя.

Лесно е да свържете точките, ако знаете какво правите. По същия начин е лесно да свързвате идеите, когато имате план. Като млад пастор се дисциплинирах да избирам темите на проповедите си три месеца пред-

Човекът с план, с някаква картина, ще преследва мисли, които увеличават стойността на неговото мислене.

варително. Това ми позволяваше да търся илюстрации и идеи, които биха добавили стойност на

посланията ми. Тогава открих, че несвързаните идеи се свързват, когато имате план. Не след дълго осъзнах, че творческите идеи стават по-творчески, когато разполагате с план.

Това е вярно и когато се пише книга. В продължение на месеци работих прилежно върху заглавието, тезата и структурата

на „Мислене за промяна“. Когато завърших тази фаза на проекта, можех да започна да търся преднамерено съдържанието на книгата. Това ми даде и възможност да комуникирам ефективно с екипа ми по писането за онова, което търсех, и така насочихме усилията си към откриването на добър материал. Целият процес роди нови идеи. Докато работехме върху съдържанието, стана ясно, че трябва да добавим нова глава, за да помогнем на читателите, като наистина дебело подчертаем идеята за силата на промененото мислене.

Създаването на допълнителни мисли е като пътуване с кола. Може да знаете къде отивате, но само като се придвижвате към местоназначението си, можете да видите и да преживеете нещата по начин, който е бил невъзможен, преди да тръгнете. Творческото мислене протича горе-долу така:

Мислене → Събиране → Създаване → Коригиране → Свързване

След като започнете да мислите, сте свободни да събирате. Питате се: *Какъв материал е свързан с тази мисъл?* След като разполагате с материала, се питате: *Какви идеи могат да подобрят мисълта?* Това може да изведе идеята на следващото ниво. После можете да я коригирате или усъвършенствате, като се запитате: *Какви промени могат да подобрят тази идея?* И накрая свързвате идеите, като ги разполагате в правилния контекст, за да направите мисълта завършена и силна. Целият процес се осъществява по-лесно, когато имате рамка или картина на мястото, където искате да отидете. Това ви освобождава да добавяте стойност към мисленето си. Ако навлезете в света на идеите, скоро те ще потекат към вас.

Творческите мислители не се страхуват от неуспеха

Преодоляването на неуспеха е ключът към успеха в живота. През 2000 г. написах книга, основана на това убеждение и озаглавена *Failing Forward* („Да се проваляш напред“). Тезата ѝ е, че *разликата между средностатистическите хора и постигащите успех хора е начинът, по който възприемат и реагират на неуспеха*. Творчеството изисква способността да не се страхуваш

от неуспеха. Едуин Понд казва: „Съществен аспект на творчеството е да не се страхуваш да се проваляш“.

Защо това е толкова важно? Защото творчеството е равнозначно на неуспех. Може да се изненадате, когато чуете това твърдение, но то е вярно. Чарлз Франкел твърди, че „тревожността е същностно условие за интелектуалното и художественото творение“. Творчеството изисква готовност човек да изглежда глупаво. Означава да се поставяш в неизгодно положение, знаейки, че често то ще се обръща срещу теб! Творческите хора знаят тези неща, но въпреки това продължават да търсят нови идеи. Те просто не позволяват на идеите, които *не работят*, да им пречат да измислят нови идеи, които вършат работа.

ЗАЩО ТРЯБВА ДА ОТКРИЕТЕ РАДОСТТА ОТ ТВОРЧЕСКОТО МИСЛЕНЕ

Творчеството може да подобри качеството на живота на човека. Творческото мислене има потенциала да направи за вас следните пет конкретни неща.

1. Творческото мислене добавя стойност към всичко

Няма ли да се радвате, ако разполагате с безкраен резервоар от идеи, на които можете да разчитате по всяко време? Точно това ви дава творческото мислене. Поради тази причина без значение какво сте в състояние да правите в момента, творчеството може да засили способностите ви.

Творчеството означава да сте способни да виждате това, което всеки друг е виждал, и да мислите онова, което никой друг не е мислил, така че да правите неправеното досега. Често творческото мислене ви води по пътя на изобретяването и вие откривате нещо съвършено ново. Друг път ви подсказва нововъведения, които ви помагат да правите старите неща по нов начин. Във всеки случай обаче то означава да виждате света с достатъчно нови очи, така че да се оформят нови решения. Това винаги добавя стойност.

Холивудски фризьор веднъж получил отчаяно обаждане от млада актриса, която имала нужда от прическа за голямо празненство. Фризьорът се втурнал към дома на актрисата. Погледнал с какво е облечена, извадил подходяща панделка от куфарчето си и незабавно се заел за работа. За тридесет минути, използвайки единствено четката и панделката, той създал шедьовър.

Когато обърнал младата жена, така че да може да се види в огледалото, тя възкликнала:

– О, страхотно е. Благодаря ти! Какво ти дължа?

– Три хиляди долара – отвърнал фризьорът.

– Какво! – извикала тя. – Няма да платя 3000 долара за някаква си панделка!

Мъжът и жената се изгледали в очите, без да мигат.

– Добре – отвърнал най-накрая той. При това издърпал панделката от косата и двамата наблюдавали как къдриците ѝ падат в пълен безпорядък. Подавайки ѝ я, фризьорът отбелязал:

– Панделката е безплатна.

2. Творческото мислене съединява

Преди двадесет и пет години у мен се разгоря страстта да пиша книги, които да добавят стойност към живота на хората. С огромен хъс започнах работа върху първата си книга. Тогава студеният душ на реалността започна да гаси пламъците на моята страст. Открих, че писането е трудно. В продължение на една година се мъчих да напиша книжка от 100 страници! Получи се малка книжка, защото изчерпах нещата, които имах да кажа.

Не се отказах от писането заради това трудно преживяване. Вкопчих се в него и продължих да работя, като ставах все по-креативен. Днес зад гърба си имам повече от 30 книги и поне още седем, които искам да напиша. Един млад начинаещ автор ме попита: „Как пише човек тридесет книги?“. Отговорът ми е прост: дума по дума. През годините съм открил, че

Творческото мислене е усилена работа,

НО

Творческото мислене обогатява, ако му се даде
достатъчно време и фокус

Може би повече от всеки друг тип мислене творческото надгражда себе си и увеличава креативността на мислещия. Поетесата Мая Ангелу казва: „Човек не може да изчерпа креативността.

„Човек не може да изчерпа креативността. Колкото повече използвате, толкова повече имате.“

Мая Ангелу

Колкото повече използвате, толкова повече имате. За съжаление твърде често креативността е задушавана, а не подхранвана. Трябва да има климат,

в който се насърчават нови начини на мислене, възприемане, задаване на въпроси“. Ако култивирате творческо мислене в среда, която подхранва креативността, идеите, които можете да издигнете, нямат граници. (Ще говоря повече за това по-късно.)

3. Творческото мислене привлича хората към вас и вашите идеи

Защо хората продължават да са очаровани от Леонардо да Винчи? Направете набързо проверка с името му в Amazon.com и ще откриете повече от 300 заглавия на книги за него... макар че е мъртъв от близо 500 години! Защото творчеството е магнетично.

Творчеството е интелигентност, която се забавлява. Хората се възхищават на интелигентността, а забавлението винаги ги привлича, така че комбинацията е фантастична. Ако за някого може да се каже, че се е забавлявал с интелигентността си, това е Да Винчи. Разнообразието на идеите и експертните му познания са направо зашеметяващи. Той е художник, архитект, скулптор, анатом, музикант, изобретател и инженер. Терминът „ренесансов човек“ е измислен заради него.

Точно както хората са привлечени към Да Винчи и неговите ренесансови идеи, така са привлечени към креативните хора и

днес. Ако култивирате креативност, ще станете по-привлекателни за другите и те ще бъдат привлечени към вас.

4. Творческото мислене ви помага да учите повече

Авторът и експерт по въпросите на творчеството Ърни Зелински казва⁴: „Творчеството е радостта да не знаеш всичко. Радостта да не знаеш всичко се отнася до осъзнаването, че ние рядко – ако изобщо има такива моменти – разполагаме с всички отговори; винаги обаче сме способни да генерираме повече решения на почти всеки проблем. Да си креативен означава да виждаш или да си представяш огромен брой възможности за решаване на житейските проблеми. Творчеството означава да имаш възможности.“

Ако винаги активно търсите нови идеи, едновременно с това ще учите. Творчеството означава способност да се учиш, да виждаш не толкова проблемите, колкото решенията. И колкото по-голям е периметърът на мислите ви, толкова по-голям е шансът да научите нещо ново.

„Творчеството е радостта да не знаеш всичко.“

Ърни Зелински

5. Творческото мислене предизвиква статуквото

Известна е мисълта⁵: „Помнете, че великите мъдрци на миналото, както и великите хора от бъдещето не хранят никакво уважение към днешните конвенции“. Ако искате да подобрите света, в който живеете, или собствения си живот, творчеството ще ви помогне. *Статуквото* и творчеството са несъвместими. Творчеството и новаторството винаги вървят ръка за ръка.

Когато певецът Елвис Пресли умира, оставя всичко на попечителски тръст на малката си дъщеря Лиза Мари. Скоро обаче имението му изпада в ужасно състояние. През 1979 г. майката на Лиза Мари, Присила, става съизпълнител заедно с тръста и открива, че ако не направи нещо, при това бързо, имението е на път да се превърне в пълна руина.

През живота си Елвис получава по-малко от половината от

онова, което изработва. Полковник Том Паркър, неговият мениджър, има договор, според който взема 50% от всичко, което Елвис изкара, при това преди облагането с данъци. Този факт, както и жизнен стил на безразборно харчене са обяснението как Елвис често се оказва дори без джобни пари. Няколко години преди да почине, Елвис продава правата на повечето си записи, за да събере пари. Следователно попечителският тръст не получава пари от авторските права върху музиката му, макар че записите на Елвис носят повече приходи за RCA от всеки друг творец – дори 25 години след смъртта му. Добавете и огромния данък наследство, наложен от правителството, и празното имение Грейсланд, което гълта огромни суми за данъци и поддръжка, и можете да си представите колко черна е изглеждала ситуацията.

Присила Пресли няма намерение да позволи наследството на дъщеря ѝ да бъде прахосано, но как се печели доход от оставеното от Елвис без Елвис? Винаги когато той имал нужда от пари, просто участвал в още един концерт, записвал още един албум или се снимал в още един филм. Присила започва да мисли творчески. Първо, взема малкото останали от него пари в брой и ги инвестира в Грейсланд. Вместо да го продаде, тя отваря имението за публиката като туристическа атракция. Това е голям риск, но се отплаща добре. Само 38 дни след откриването му през 1982 г., имението изплаща инвестициите.

След това тя скъсва с Том Паркър, така че 50-те процента от печалбите от наследеното от Елвис да не текат към него. И накрая Присила започва да се отнася към Елвис като към търговска марка. Дори популяризира закон в Тенеси, за да направи образа му интелектуална собственост, която ще върви заедно с наследеното от него⁶.

Използвайки творческото мислене, Присила Пресли превръща това, което изглежда като невъзможна ситуация, в бизнес империя, печелеща десетки милиони долари всяка година. Хората спекулират, че нетната стойност на Лиза Мари Пресли днес надвишава 250 милиона долара. Без творческото мислене, което разбива статуквото, стойността ѝ днес вероятно би била пълна нула.